

ELS DEFENSORS DEL POBLE DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES DAVANT LA CRISI HUMANITÀRIA QUE AFECTA ELS REFUGIATS I ELS SOL·LICITANTS D'ASIL

El Defensor del Pueblo Andaluz, el Síndic de Greuges de Catalunya, el Valedor do Pobo, el Diputado del Común, el Ararteko, el Justicia de Aragón, el Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana, el Procurador del Común de Castilla y León, i el Defensor del Pueblo de Navarra,

Reunits a Vitòria-Gasteiz el 2 de febrer de 2017,

Manifesten que

En la seva condició d'institucions encarregades de vetllar pel respecte i la promoció dels drets humans, consideren indispensable alçar la veu per expressar a l'uníson la seva consternació davant la gravíssima crisi humanitària que afecta els sol·licitants d'asil i de refugi a Europa mentre es tramiten amb comptagotes els procediments d'acollida als estats membres de la Unió Europea (UE).

Reconeixen que, tot i que una solució durable i sostenible de la problemàtica del desplaçament dels refugiats consistiria a tractar el conflicte als països d'origen, això no ha estat així. Per això, és urgent cercar solucions humanitàries en consonància amb la magnitud del problema existent.

Fent-se ressò de la reivindicació de les organitzacions socials i de part important de la població civil de les comunitats autònomes respectives, se senten en l'obligació ineludible d'apel·lar a les diverses institucions implicades en la gestió d'aquesta crisi, perquè s'arbitrin sense dilació mesures destinades a protegir eficaçment la vida, la integritat, els drets i la dignitat de centenars de milers de persones, homes, dones, nenes i nens, que han estat impel·lits a escapar dels seus països d'origen, immersos en conflictes devastadors i que són mereixedors de protecció internacional.

Observen, amb creixent preocupació, com les condicions hivernals i l'onada de fred que sacseja el nostre continent han empitjorat encara més les ja penoses condicions de vida dels qui es troben en espera de ser acollits i protegits, i han provocat la pèrdua de vides humanes i situacions angoixants totalment inacceptables des d'un punt de vista humanitari, la qual posa encara més en evidència la insuficiència de les actuacions dutes a terme per donar resposta a les seves necessitats més elementals.

Subratllen la plena vigència del dret internacional humanitari, en especial del Conveni de Ginebra i el Protocol de Nova York, i de la normativa internacional de garantia dels drets humans, la Declaració universal dels drets humans i els tractatssubsegüents,

com ara el Conveni europeu de drets humans i el Tractat de Lisboa que inclou la Carta dels drets fonamentals de la UE, que reconeixen drets fonamentals vinculants per a les institucions comunes i els estats membres que la componen.

Recorden que les normes esmentades tenen naturalesa universal i han de ser aplicades a tots els éssers humans sense excepció a qualsevol lloc i temps; i criden l'atenció sobre la Declaració de les Nacions Unides de 19 de setembre de 2016, segons la qual la responsabilitat de protegir les persones refugiades és col·lectiva.

Rebutgen les mesures adoptades per alguns governs que suposen un clar incompliment de la normativa de protecció internacional i dels valors i els principis que la inspiren.

Deploren l'escàs compliment dels compromisos relatius a la reubicació i el reassentament de persones refugiades per part dels estats membres de la UE i, en particular, per Espanya, la qual cosa ha impedit que les CA hagin pogut complir fins a avui les seves funcions en l'acollida de les persones sol·licitants de refugi.

Consideren que la presència a Europa d'un nombre elevat de persones sense estatut de refugiat i sense autorització de residència i de treball afecta negativament la dignitat, el dret a la igualtat i el gaudi dels drets humans en conjunt.

Constaten que la qüestió dels refugiats és un assumpte d'àmbit europeu que afecta no només directament tots els estats membres de la UE, sinó també les CA de l'Estat espanyol.

Verifiquen que l'actual sistema ordinari d'acollida de persones sol·licitants de refugi o de protecció internacional no permet la posada a disposició de les places necessàries per complir els compromisos internacionals assumits per l'Estat espanyol.

Consideren que l'excepcionalitat, la urgència i la gravetat de la crisi humanitària fan necessari superar l'actual sistema d'acollida, lent i ineficaç, i que cal afavorir mecanismes de coordinació territorial entre l'Administració central i les de les comunitats autònomes que possibilitin una gestió capaç de donar resposta a la magnitud del problema, ja que no es pot obviar que són, precisament, les autoritats territorials les que també tenen responsabilitat, en la primera fase, en la prestació dels serveis públics i atenció que necessiten les persones refugiades que poden arribar als seus territoris i, en la segona fase, en les polítiques d'integració que en permetin la incorporació i participació socials.

Observen que les CA han expressat públicament el seu marcat compromís d'intervenir més activament en la solució dels diferents problemes que afecten els refugiats.

Com a conseqüència de l'anterior, els defensors de poble enumerats més amunt, recolzats en els pronunciaments previs fets tant per la defensora del poble d'Espanya com per les defensories del poble autonòmiques, i en un diagnòstic compartit de la situació actual, expressen la seva convicció que és indispensable fer una avaluació profunda dels motius pels quals no s'ha pogut oferir fins ara acollida als sol·licitants de refugi i de protecció subsidiària humanitària a Europa, i fan una crida a dissenyar altres

estratègies extraordinàries capaces de fer front al cataclisme humanitari a què s'està enfrontant Europa.

Entre les mesures que proposen els defensors del poble autonòmics, es relacionen les següents:

Referides a les CA, propostes que seran traslladades pels defensors autonòmics als responsables governamentals de cada comunitat autònoma, adaptant-les i concretant-les, si escau, a la realitat particular de cada territori:

- Necessitat d'incorporar a les agendes polítiques respectives un paper més decisiu en la política d'immigració i d'asil.
- Oferir places, en col·laboració amb els municipis i altres entitats locals i forals, que possibilitin un augment de les reubicacions i reassentaments a tot l'Estat, amb vista al compliment dels compromisos assumits.
- Reservar places específiques destinades a la protecció de menors estrangers no acompanyats sol·licitants de refugi i adequar l'atenció a les necessitats derivades de la seva situació de vulnerabilitat especial (conflicte bèl·lic, tràfic, etc.).
- Col·laborar amb l'Administració de l'Estat en totes les accions que possibilitin una acollida més adequada de les persones demandants de refugi o de protecció subsidiària.
- Posar en marxa taules interinstitucionals i elaborar plans d'actuació per a l'acollida de persones refugiades, acords amb les directrius de la UE, en cas que no s'hagi fet avui dia. I que s'hi prevegi la participació de les entitats socials que treballen en l'acollida de les persones refugiades.
- Establir sistemes que recullin i gestionin de forma eficaç els oferiments respecte a l'acolliment i atenció de les persones refugiades presentats per famílies i persones individuals, sota la supervisió i amb el suport de l'Administració.
- Prioritzar l'atenció a les persones refugiades en els plans d'integració que s'estan desenvolupant tant en l'àmbit autonòmic com local.
- Analitzar la possibilitat de col·laborar activament al costat de l'Estat en el Pla coordinat d'ajuda d'emergència o instrument similar, amb la finalitat de participar en el mecanisme de protecció civil de la UE i oferir suport pràctic als països desbordats per una situació de crisi, amb caràcter urgent, per fer front a la situació d'emergència que s'està vivint per les baixes temperatures de l'època hivernal.
- Prestar una atenció especial a les necessitats educatives, a l'escolarització tardana dels menors i facilitar l'accés als serveis educatius complementaris, especialment el menjador i el transport escolar.
- Donar suport a programes de sensibilització i informació sobre els drets humans, en general, i en concret, respecte del dret a l'asil, **que permetin combatre qualsevol brot de racisme o xenofòbia i la criminalització dels refugiats.**

Referides a l'Estat espanyol, propostes que seran remeses a la defensora del poble perquè les adrexi a les instàncies oportunes de l'Administració general de l'Estat:

- Tenir en compte les conclusions de les jornades organitzades pel Defensor del Poble i Acnur el 5 d'octubre de 2016 i en l'informe del Defensor Poble: *L'asil a Espanya: La protecció internacional i els recursos del sistema d'acollida*.
- Accelerar el compliment dels compromisos assumits amb la UE d'acolliment de persones refugiades, posant en marxa les mesures que estiguin al seu abast: posada a disposició de places d'acollida, enviament d'experts a les agències, oficials d'enllaç, etc.
- Establir mecanismes de coordinació estable amb les comunitats autònomes que possibilitin una corresponsabilitat en la gestió i l'acollida de les persones demandants d'asil en els diferents territoris, prestant una atenció especial a la necessària informació, per exercir millor les funcions legalment reservades a aquestes en matèria social.
- Atorgar a les CA que així ho demanin un paper que permeti traslladar la seva opinió i la seva posició en totes les fases, tant en relació amb les places per participar en el programa de reubicació i reassentament com en relació amb el procediment d'acollida.
- Incorporar els municipis i altres entitats locals i forals que sol·licitin la seva participació oferint places per a l'acollida.
- Reflexionar sobre possibles sistemes de desconcentració, a través de la fórmula legal que s'estimi oportuna, perquè les CA que ho vulguin puguin corresponsabilitzar-se i participar en determinats tràmits en la cogestió de política d'asil i immigració, amb més pes del que s'ha tingut fins a ara. No en va, les persones sol·licitants de refugi i, en general, les persones immigrants, són ateses pels serveis públics gestionats per les comunitats, per la qual cosa les decisions que s'adopten afecten plenament l'exercici de les seves funcions.
- Valorar la possibilitat de concedir visats amb validesa territorial limitada per motius humanitaris, amb les cauteles necessàries, per les ambaixades d'Espanya (article 25 Reglament (CE) núm. 810/2009 del Parlament Europeu i del Consell de 13 de juliol de 2009, pel qual s'estableix un codi comunitari sobre visats (Codi de visats), com, per exemple, el que s'ha fet en el cas dels corredors humanitaris promoguts per la Comunidad de San Egidio.
- Accelerar la possibilitat de participació en el mecanisme de protecció civil de la UE i oferir suport pràctic als països desbordats per una situació de crisi, amb caràcter urgent, per fer front a la situació d'emergència que s'està vivint per les baixes temperatures de l'època hivernal.
- Establir instruments de transparència en la gestió dels fons de la UE dirigits a l'acollida de les persones sol·licitants de refugi i de protecció internacional, i fórmules de repartiment que tinguin en compte les actuacions d'altres administracions públiques.

Referides a la Unió Europea, propostes remeses als òrgans de la UE i als estats membres i, si escau, a la defensora del poble europea:

- Necessitat de remoure els obstacles que impedeixen el compliment, en els terminis desitjables, de l'acollida de la quota de refugiats assignada a Espanya.
- Analitzar el Sistema europeu comú d'asil (SECA), tenint en compte la realitat ineludible que les persones presenten la sol·licitud d'asil i prenen decisions respecte al lloc de residència al marge de les previsions del sistema.

- Promoure i facilitar la participació dels actors implicats en la reflexió i les propostes de modificació del SECA que actualment estan en marxa.
- Avaluar l'Acord amb Turquia, tenint en compte que és susceptible de vulnerar els drets de les persones sol·licitants de refugi, com ha denunciat la defensora del poble europea, i també valorar-ne l'eficàcia, tenint en compte el prisma econòmic en relació amb els fons econòmics assignats, i reflexionar si la resposta que Europa està donant mitjançant aquest acord es concilia amb un model respectuós amb els drets humans i els principis i els valors proclamats en els articles 2, 3 i 6.1 del Tractat de la Unió Europea.
- Explorar altres respostes complementàries que s'han posat en marxa fins al moment actual, en consideració a l'excepcionalitat de la situació, com ara la possibilitat que les ambaixades dels estats membres de la Unió Europea tramitin sol·licituds de refugi, tant dins la Unió Europea com fora de la Unió Europea. L'opció que únicament se sol·liciti als *hotspots* i al territori dels diversos estats europeus s'ha demostrat insuficient.
- Insistir en la conveniència que hi hagi fluxos migratoris controlats i regulars com una alternativa respectuosa amb la globalització mundial, que evitaria els drames humanitaris actuals per arribar a Europa. No en va, el tancament de les fronteres per a les persones refugiades i per a les persones migrants estimula l'existència de traficants de persones que miren d'esquivar-les posant en risc la vida de molts éssers humans i enriquint-se a costa de la seva desesperació.

Aquest document de propostes serà remès, als efectes corresponents, a l'Institut Internacional de l'Ombudsman (IOI), **a través del president de l'IOI Europa perquè el presenti en la seva junta executiva, juntament amb la proposta de crear una *task forced* d'impuls i de coordinació entre tots els defensors europeus.**